

Under
LUPEN

2025

Medlemsblad nr. 1

Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende

Ildsjelen Oddny Lillevik (87) har i 50 år skapt feriegledede for de som trenger det mest.

Side 10-15

Selvbestemmelse – å ta egne valg

TEKST: Jan Svein Hammer, nestleder i LUPE

Utviklingshemmede har hatt for lite innflytelse i avgjørelser som angår dem. Pårørende har bestemt på deres vegne, basert på hva de mener er «best». Tilsette har misbrukt makt for å få den utviklingshemmede til å gjøre det personalet ønsker, gjerne slik at deres jobb blir enklere.

Pendelen i tiden fremhever nå selvstendighet og frihet til å ta egne valg. Verge er frivillig. Selvbestemmelse er også grunnlaget for CRPD som nå implementeres. Dette er lett å forstå. Det som er mer abstrakt, er hvordan de utviklingshemmede skal motta informasjon og opplæring – slik at de skal kunne forstå situasjonen sin, valgmulighetene og konsekvensene.

Livet består av enkle valg med umiddelbare konsekvenser, som hva man skal ha på seg eller hvem man vil gå tur med. De fleste utviklingshemmede har erfaring med slike valg, men mer komplekse valg, som økonomi, bosted eller helse, kan være kognitivt utfordrende og vanskelig å forstå. Ofte er det slik at det alternativet som er best på sikt, gjerne er det som frister minst i øyeblikket.

Noen pårørende opplever nå holdninger knyttet til total selvbestemmelse.

Det er jo frivillig å ta imot hjelp og tjenester. Personalet viser til at den utviklingshemmede ikke ønsker hjelp eller støtte med personlig hygiene, klesvask og annet. Men samtidig jobbes det lite med å hjelpe dem til å forstå konsekvenser av valgene sine, eller å motivere og lære dem til å gjøre gode valg.

Hva skjer når en utviklingshemmedes valg får alvorlige konsekvenser som de ikke forstår? Det argumenteres for at de har lov å ta feil eller uheldige valg, og at en persons rett er kun begrenset ved lovhjæmmel. Samtidig kan konsekvensene vise seg å være katastrofale på sikt. Hvordan kan man løse dette?

Selvbestemmelse medfører at mennesker trenger ulik støtte for å realisere egne valg i hverdagen. Beslutningsstøtte handler om å identifisere og tolke den utviklingshemmedes vilje, ønsker og behov, og handle i tråd med dette. En del av beslutningsstøtten er uformell støtte til å ta valg i det daglige, som skjer gjennom daglig samhandling med familie, venner eller tjenesteytere.

Forankring av selvbestemmelse og implementering av CRPD forutsetter beslutningsstøttesystemer. Det viktigste ved dette er god kjennskap til den utviklingshemmede – deres historie, sosiale nettverk, vaner og preferanser. Relasjonen til den som gir støtte er viktig for den utviklingshemmede. Familie og pårørende er derfor en viktig ressurs i beslutningsstøttesystemet!

Hva skjer når utviklingshemmedes valg får alvorlige konsekvenser som de ikke forstår?

Ansvarlig utgiver: Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende (LUPE)

LUPE kjemper for at mennesker med utviklingshemming aksepteres som likeverdige mennesker, med reelle og varierte bo-, arbeids-, aktivitets- og utdanningsmuligheter. Vi vil gi utviklingshemmede og deres pårørende kjennskap til sine rettigheter, samt veiledning.

Org. Nr.: 979798806

Kontor og postadresse:
Hans Nielsen Hauges gt. 44B
0481 Oslo
(Betjent etter avtale)

Kontaktinformasjon:
Likepersonstelefon: 948 89 241
E-post: post@lupeorg.no
Nettside: lupeorg.no

Redaktør: Lily Kalvø
Tlf. 917 95 050
E-post: redaktor@lupeorg.no

Innhold til bladet sendes på e-post
Neste frist er: 16. april

Forsidefoto: Trond Ola Tilseth

Design og trykk:
ID Design AS

Opplag: 1950

Annonsealg:
Faktureringservice sør AS
Tlf. 401 73 115
faktserv@faktserv.no

Innhold

- 02 Lederen**
Selvbestemmelse er et viktig grunnlag for CRPD som nå implementeres. LUPE-nestleder, Jan Svein Hammer, reflekterer rundt dette i lederen sin.
- 04 Styrenytt og aktuelt**
Her finner du aktuelt stoff og nyttig informasjon fra styret.
- 06 Taushetsplikten – hvor bør grensen gå?**
LUPE har nylig gitt sine innspill til høringen om forslag til endringer i reglene om taushetsplikt i helsepersonelloven og pasientjournalloven.
- 10 Feriedronningen**
I 50 år har Oddny Lillevik (87) organisert feriereiser for barn og voksne med funksjonshemming. Dette vil hun heldigvis fortsette med i noen år til.
- 18 LUPE Trøndelag**
Som vanlig har det skjedd mye siden sist. I denne utgaven kan du lese om et nydelig førjulstreff og julebord på Røros, og få informasjon om sommerens planlagte turer til Engerdal.
- 20 LUPE Vanylven**
13 deltakere fikk opplæring og trening i ulike teaterteknikker, med parykker, kostymer og mange gøyale påfunn. Teaterkurset skjedde i samarbeid med Teaterkompaniet Grep.
- 23 23 Kontaktinfo**
Her finner du kontaktinfo til sentralstyret, fylkeslederne og lokallagene

Norsk Tipping

Støtt arbeidet for utviklingshemmede

Neste gang du spiller lotto, tipper eller andre spill via Norsk Tipping, kan du be kommisjonæren om å registrere din støtte (Grasrotandel) på LUPE, Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende.

Oppgi gjerne ditt lokal- eller fylkeslag til kommisjonæren, slik at han/hun kan legge inn riktige opplysninger.

Dersom kommisjonæren ikke finner ditt lag, kan årsaken være at de ikke har opprettet avtale med Norsk Tipping om grasrotandel. Da kan du velge et annet LUPE lokal- eller fylkeslag.

LUPE får utbetalt hele 7 prosent av din spilleinnsats, penger LUPE gir videre til arbeidet for utviklingshemmede. Du kan også utføre dette selv på nettet.

Vil du vite mer? Sjekk:

www.norsk-tipping.no/grasrotandelen

Sentralstyret 2023–2025: Ann-Jorid Strømholt, Jan Svein Hammer, Hege Lalid, Magne Skjetne, Synnøve Tisland, Kristine Fossheim, Yngvar Hurlen og Linda Djuve. FOTO: Privat.

Vil du være med i styret?

LUPE søker etter kandidater til styreverv i vårt sentrastyre.

Valget skal skje under Landsmøtet 2025, som finner sted på Olavsgaard Hotel 14.–15. juni i år.

LUPE arbeider utrettelig for våre utviklingshemmede medlemmer, slik at de kan bli akseptert som likeverdige mennesker i samfunnet. Vi søker deg som har et engasjement og ønsker å bidra til at våre medlemmer får muligheten til et liv med reelle valg – enten det handler om bolig, utdanning, arbeid eller fritid.

Som styremedlem vil du få en unik mulighet til å påvirke og forme fremtiden for våre medlemmer. Det kan være krevende og utfordrende å sitte i et styre, men samtidig også positivt og givende. Det gir en mulighet til personlig utvikling, læring og til å bli kjent med engasjerte mennesker som deler samme visjon.

Vi ser etter personer som har tid og lyst til å delta på møter og samlinger, både fysisk og digitalt.

Er dette noe for deg? Da vil vi gjerne høre fra deg! Innspill sendes til leder i valgkomiteen, Rigmor Skjet-

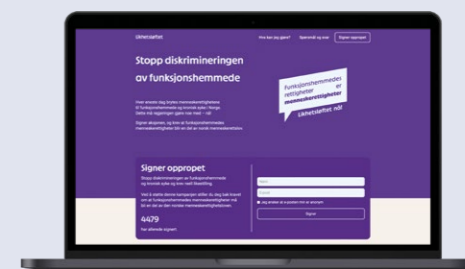
ne på e-post: rigmor.skjetne@gmail.com eller tlf. 944 48 356

Frist for å melde interesse: **30. mars 2025.**

Vi ser frem til å høre fra deg og håper at du vil være med på å gjøre en forskjell.

Likepersonsamlingen og Landsmøtet 2025

- Likepersonsamlingen blir arrangert årlig. I år er samlingen 13. juni på Olavsgaard Hotel. Fagprogrammet er ikke avklart idet Under Lupen går i trykken.
- Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende (LUPE) avholder landsmøte annethvert år.
- Landsmøte 2025 skal arrangeres på Olavsgaard Hotel 14.–15. juni i år.

Likhetsløftet er live

FFO har satt i gang en underskriftskampanje som krever at funksjonshemmedes menneskerettigheter innlemmes i norsk menneskerettslov.

LUPE støtter kampanjen, og oppfordrer alle til å signere på:

<https://www.likhetsloftet.no>

Ved å støtte denne kampanjen stiller du deg bak kravet om at funksjonshemmedes menneskerettigheter må bli en del av den norske menneskerettsloven.

Diskriminering rammer mange av de nesten en million menneskene i Norge som har en funksjonsnedsettelse eller en kronisk sykdom. Aksjonen likhetsløftet krever handling fra regjeringen for å få slutt på dette.

Del gjerne kampanjen på sosiale medier.

Taushetsplikten: Hvor bør grensen gå?

TEKST: Lily Kalvø

LUPE støtter endringer i taushetsplikten, men understreker at lovverket må ivareta rettighetene til de med nedsatt funksjonsevne og deres pårørende.

LUPE har nylig gitt sine innspill til høringen om forslag til endringer i reglene om taushetsplikt i helsepersonelloven og pasientjournalloven.

Noen av de foreslåtte endringene kan bidra til å bedre helse- og omsorgstjenester, men det er avgjørende at lovendringene ikke går på bekostning av de grunnleggende rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne og deres pårørende, påpeker LUPE, og viser til visjonen om et samfunn der personer med nedsatt funksjonsevne har likeverdige muligheter, rettigheter og tilgang til tjenester som andre borgere.

Pårørende spiller en sentral rolle i å støtte og fremme disse rettighetene, og er ofte nøkkelressurser for denne gruppen.

– Pårørendes erfaring og kompetanse er uvurderlig i utviklingen av gode tjenester. Vi mener derfor at endringene i lovverket må reflektere dette og bidra til å styrke deres posisjon, sier LUPE-leder Hege Lalid.

Adgang til helseinformasjon

LUPE støtter blant annet forslaget om tilgang til nødvendige helseinformasjon i helsefaglige arbeidsfellesskap, uten at pasientens identitet røpes. Dette er i tråd med FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD), artikkel 9 og 25, som understreker viktigheten av tilgjengelige og likeverdige helsetjenester for personer med nedsatt funksjonsevne.

LUPE oppfordrer til strenge personvernmekanismer, og tilpasning av informasjon best mulig behandling.

Deling av relevant informasjon gjør at helsepersonell kan tilrettelegge tjenester etter individuelle behov, noe som er essensielt for å oppfylle CRPDs krav om individuell tilrettelegging.

«Deling av informasjon innenfor klare rammer hindrer at personer med nedsatt funksjonsevne blir usynlige i systemet, og motvirker diskriminering ved at de får lik tilgang til kompetent helsepersonell», står det i høringssvaret.

Taushetsplikten skal ikke hindre deling med personer som allerede kjenner opplysningene, eller når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighet, mener LUPE.

Pårørende, som ofte spiller en nøkkelrolle i beslutningsprosesser, bør få tydeligere rettigheter og tilgang til informasjon. Dette kan bidra til å styrke brukermedvirkningen og selvbestemmelsen for personer med nedsatt funksjonsevne, noe som er et grunnleggende prinsipp i CRPD.

Skal kunne delta aktivt

Brukermedvirkning er en sentral rettighet i CRPD. Reell brukermedvirkning innebærer at personer med nedsatt funksjon, og deres pårørende når det er aktuelt, deltar aktivt i beslutninger som angår dem.

Lovendringene bør legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne kan uttrykke sine preferanser og ta valg om egen helse og omsorg, med nødvendig støtte.

– Når pasienten har begrenset samtykkekompetanse, er pårørendes rolle avgjørende for å sikre at pasientens ønsker og behov blir hørt og respektert, står det i høringssvaret.

Pårørende bør få tydeligere rettigheter og tilgang til informasjon.

ILLUSTRASJONSFOTO: Shutterstock

Tilrettelegging for kommunikasjon

LUPE påpeker også behovet for bedre tilrettelegging for mennesker med kommunikasjonsutfordringer, slik at de kan uttrykke seg på en meningsfull måte.

Helsevesenet må blant annet tilrettelegge for at mennesker som helt eller delvis mangler tale, får bruke alternative kommunikasjonsformer som ASK, slik at de kan delta i samtaler om egen helse på en meningsfull måte.

Videre ønsker LUPE at lovendringene skal være i tråd med FNs bærekraftsmål, særlig mål 3 (god helse), mål 10 (mindre ulikhet) og mål 16 (fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner).

Inkludering av pårørende

LUPE mener det er avgjørende at lovendringene reflekterer pårørendes viktige rolle og gir klare retningslinjer for deres involvering. I høringssvaret påpekes det et behov for tydeliggjøring i forslag § 22 «Bortfall av taushetsplikt ved samtykke».

Ved å gi nærmeste pårørende mulighet til å samtykke for personer med nedsatt funksjonsevne over 16 år, sikrer man pasientens tilgang til helsetjenester, i samsvar med CRPD artikkel 25 om retten til helsehjelp. Dette vil støtte helsepersonell i å handle i pasientens beste interesse, i tråd med Norges internasjonale forpliktelser under CRPD.

Kort fortalt

- LUPE støtter endringer i helsepersonelloven og pasientjournalloven, men understreker behovet for å ivareta rettighetene til de med nedsatt funksjonsevne og deres pårørende
- Støtter tilgang på helseinformasjon for helsepersonell uten å røpe pasientens identitet, og forbedring av pasientens rett til selvbestemmelse og brukermedvirkning
- Pårørende må få en tydeligere rolle i samtykkeprosesser og beslutningsstøtte for personer med nedsatt samtykkekompetanse
- Etterlyser strenge personvernmekanismer
- Behov for opplæring i alternativ kommunikasjon for pasienter med kommunikasjonsutfordringer
- Endringene bør støtte FNs bærekraftsmål, tydeliggjøre pårørendes rolle og implementere CRPD-prinsippene fullt ut i norsk lovgivning

 <p>www.snogg.no</p>	<p>HOLMENKOLLEN DAGSENTER OG BOLIGER HDS</p> <p>Setra v 16 C, 0786 OSLO Tlf. 22 70 34 50</p>	<p>Kalvenes VVS</p> <p>Langarinden 1 5131 NYBORG Tlf. 55 36 66 44</p>	<p>Karde AS</p> <p>Teknologi for livsmestring www.karde.no www.mylifeproducts.no</p>
<p>BallangenSjøfarm AS</p> <p>Fornes-E6 92 8540 BALLANGEN Tlf. 76 92 78 89</p>	<p>BKS Industri AS</p> <p>Sunde Industriområde 3 5450 SUNDE I SUNNHORDLAND Tlf. 56 12 63 00</p>	<p>Älvsbyhus Norge AS</p> <p>Ekholtveien 114 1526 MOSS Tlf. 69 23 54 40</p>	<p>Bømlo Skipsservice</p> <p>Hovlandsvegen 240 5443 BØMLO Tlf. 53 00 15 00</p>
 <p>Hans Nielsen Hauges gate 44 A 0481 OSLO Tlf. 23 40 08 00</p>	 <p>JERMUSEET</p> <p>Kviavegen 99, 4367 NÆRBØ Tlf. 477 76 020</p>	<p>REMA 1000 HESSENG</p> <p>Tlf. 78 99 70 55</p>	<p>Atico Solør</p> <p>Industrivegen 26 2270 FLISA Tlf. 62 95 26 66</p>
<p>Nettec AS</p> <p>Kolbotn 14 1410 KOLBOTN Tlf. 66 81 06 40</p>	<p>RIF Siving Trond Amundsen</p> <p>Rådgivende ingeniør i byggeteknikk www.sivingamundsen.no</p>	 <p>Mobile Kongsvinger AS</p> <p>Kongevegen 101 2211 KONGSVINGER Tlf. 62 88 80 60</p>	<p>REMA 1000 BØ</p> <p>Lundevegen 11, 3800 BØ I TELEMARK Tlf. 35 95 05 01</p>
<p>Kapellveien habiliteringssenter</p> <p>Kapellv. 6 0487 OSLO Tlf. 22 79 73 00</p>	<p>Samuelson Maskin AS</p> <p>6445 Malmefjorden Tlf. 71 26 88 00 E-post: terje@samuelsonmaskin.no Fax. 71 26 88 01 Hjemmeside: www.samuelsonmaskin.no Graving - Sprengning - Transport - Belegningstein</p>	<p>exacta</p> <p>Autorisert regnskapsførerforening</p> <p>Dyrmyrgata 4 3611 KONGSBERG Tlf. 926 30 300</p>	<p>REMA 1000 LIERSTRANDA</p> <p>Tlf. 32 84 94 90</p>
 <p>Kirkegata 66, 2609 LILLEHAMMER Tlf. 61 25 13 31</p>	<p>Anleggsgartner Bjørn-T. Bjerknes</p> <p>Mob. 918 67 504 Meieriveien 7, 3023 DRAMMEN</p>	<p>FARGERIKE</p> <p>Egen håndverksavdeling Bø Maling AS Tlf. 35 95 13 50</p>	<p>AKTIV</p> <p>Dråpen 6 3036 DRAMMEN Tlf. 32 85 50 40</p>
<p>Jæren Overflatebehandling AS</p> <p>Langmyra 7 4344 BRYNE Tlf. 51 48 06 50</p>	<p>TAXI 03550 ROMERIKE</p>	<p>SOS Biloppretting AS</p> <p>Myrvangveien 6 2040 KLØFTA Tlf. 63 98 04 90</p>	<p>Båt & Motor Senteret AS</p> <p>Langgrunnveien 31 3186 HORTEN Tlf. 33 04 30 00</p>
<p>1 Trafikkskole</p> <p>Jernbanegata 7 3916 PORSGRUNN Tlf. 952 98 810</p>	<p>Begravelsesbyrået Orkla AS</p> <p>Kvamsveien 6 7336 MELDAL Tlf. 960 14 510</p>	<p>Tertnes Entreprenør AS</p> <p>Eidsvågveien 150 5105 EIDSVÅG I ASANE Tlf. 55 39 55 00</p>	<p>Flytanking AS</p> <p>Trondheim Lufthavn Værnes 7500 STJØRDAL Tlf. 74 83 46 40</p>
 <p>Anders Woie - 90768447</p>	<p>JAG</p> <p>Schweigaardsgate 14 0134 OSLO Tlf. 962 09 666 www.jagassistanse.no</p>	<p>Jans Bilbergning</p> <p>Grandev. 21 6783 STRYN Tlf. 970 82 373</p>	<p>EIE eiendomsmegling</p> <p>avd. Tønsberg 33 30 70 00 tønsberg@eie.no EIE eiendomsmegling</p>
<p>Maskinentreprenør Fjellheim & Sønn AS</p> <p>Reinsfjellveien 171 4904 TVEDESTRAND Tlf. 906 50 425</p>	<p>Ken Hygiene Systems AS</p> <p>Professor Birkelands vei 27B 1081 OSLO Tlf. 22 79 33 00</p>	<p>EB Bygg</p> <p>Skienvegen 750 3830 ULEFOSS Tlf. 905 97 738</p>	<p>Re Maskin AS</p> <p>Gameveien 77 3072 Sande i Vestfold Tlf. 917 82 278</p>
 <p>Notenesgata 12 6002 ÅLESUND Tlf. 979 75 597</p>	 <p>Sundretunet Sundrejordet 4 3570 ÅL Tlf. 417 99 417</p>	 <p>EIKAS HYTTER & HUS Eikenveien 280 4596 EIKEN Tlf. 38 34 95 00</p>	<p>BYGG • REHAB & RÅDGIVNING</p> <p>STANG BORLI</p> <p>Tlf: 38 32 17 23</p>
 <p>Telefon heile døgnet: 57 68 14 77</p> <p>Kjell Grønli Hans Magne Kvåle Hege Urnes Ingar Husum Parkvegen 3, 6856 Sogndal</p>	 <p>SOLSTEIN</p> <p>Bleikmyrvegen 45 4276 VEDAVÅGEN Tlf. 52 04 40 40</p>		

<p>Rørleggermester Morten Øvland AS</p> <p>Hønenmyrvegen 305 4646 FINSLAND Tlf. 976 37 475</p>	<p>Nordre Land Regnskap SA</p> <p>Storgata 49 2870 DOKKA Tlf. 61 11 88 50</p>	<p>Structor Lillehammer AS</p> <p>Fåberggata 116 2615 LILLEHAMMER Tlf. 932 43 076</p>	 <p>Ingaveien 20 1735 VARTEIG Tlf. 69 12 68 00</p>
 <p>Bjørkeveien 20, 1940 BJØRKELANGEN Tlf. 63 85 70 70</p>	<p>Jevnaker Elektriske Forretning A/S</p> <p>Storg. 21 3520 JEVNAKER Tlf. 61 31 11 99</p>	<p>Hammerfest Taxihus AS</p> <p>Storgata 2 9600 HAMMERFEST Tlf. 78 41 12 34</p>	<p>Motorsenteret Heidal AS</p> <p>Ysteriveien 5 2676 HEIDAL Tlf. 61 23 34 00</p>
 <p>Vikeland, 4700 VENNESLA Tlf. 38 15 55 05 www.liebermann.no</p>	<p>Olsens Montering og Ovnsrens</p> <p>Gamevegen 12 2355 GAUPEN Tlf. 413 09 866</p>	 <p>Orstadv. 114 4353 KLEPP STASJON Tlf. 51 78 66 00</p>	 <p>Hadelandsveien 841 3520 JEVNAKER Tlf. 32 11 44 80</p>
<p>REMA 1000 BØ</p> <p>Lundevegen 11, 3800 BØ I TELEMARK Tlf. 35 95 05 01</p>	<p>Trætteberg Trelast AS</p> <p>Nyveien 1041, 1960 LØKEN Tlf. 991 61 769</p>	<p>Hedmark Rehabservice AS</p> <p>Vålgutua 212 2436 VÅLER I SOLØR Tlf. 62 42 11 12</p>	<p>Høybråten glasservice AS</p> <p>Micheletveien 54 1053 OSLO Tlf. 920 23 503</p>
 <p>Reinsvegen 50, 5643 STRANDVIK Tlf. 56 58 16 49</p>	 <p>avd for vernepleierutdanninga PB 2110, 6402 MOLDE Tlf. 71 21 40 00</p>	<p>Larsens Kjølleservice AS</p> <p>Nygardsbakken 24 2827 HUNNDALEN Tlf. 61 13 10 00</p>	<p>Agn Rør AS</p> <p>Bårdsluttuggevegen 162 2653 VESTRE GAUSDAL Tlf. 957 87 998</p>
 <p>Alle innen gravning og transport Amsudvegen 9 - 2607 Harsvolden - Es. 2047, 2608 Harsvolden - Tlf. 6877, 2600</p>	<p>Murmester Petter Pettersen AS</p> <p>Skrannevegen 107 5252 SØREIDGREND Tlf. 55 34 41 40</p>	<p>Kapro AS</p> <p>Fitnodatgeaidnu 66 9730 KÅRASJOK Tlf. 78466111 97773525</p>	<p>NK Elektriske AS</p> <p>Svangstrandv. 2 B 3410 SYLLING Tlf. 32 84 66 00</p>
 <p>Loe bruk 14, 3300 HOKKSUND Tlf. 915 49 789</p>	<p>ISO energi</p> <p>BEST PÅ BLÅSEISOLERING isoenergi.no ☎ 97 76 90 35</p>	<p>Abus Entreprenør AS</p> <p>Strandvegen 208 9790 KJØLLEFJORD Tlf. 78 49 86 16</p>	<p>BRB Bygg AS</p> <p>Hellebergveien 35 3960 STATHELLE Tlf. 906 18 673</p>
 <p>Selbuvegen 695 7584 SELBUSTRAND 47 93 30 60</p>	 <p>Vi skaper ringvirkninger www.nordnes-verksteder.no</p>	<p>Engens Oljesenter AS</p> <p>Næringsparkvegen 22 2320 FURNES Tlf. 62 54 07 70</p>	<p>MH Graving AS</p> <p>Haualandmarka 3B 4321 SANDNES Tlf. 919 13 787</p>
 <p>www.gartnerteknikk.no</p>	 <p>BILOMBYGGING Midtunlia 17, 5224 NESTTUN Tlf. 920 48 420</p>	<p>Nordicgsa AS</p> <p>Flyspeditørens Senter 2060 GARDERMOEN Tlf. 63 93 06 90</p>	<p>Quick Transport AS</p> <p>Breimyra 5 4340 BRYNE Tlf. 51 78 62 00/10</p>
 <p>Tlf. 907 77 771 norskindustriavask.no</p>	<p>Regnskapservice Stokke AS</p> <p>www.stokkeregnskap.no</p> <p>Regnskapskontor for små og mellomstore bedrifter midt i Stokke Stokkevn 55, 3160 Stokke, tlf. 33 36 20 12</p>		<p>Petterson Maskin AS</p> <p>2634 FAVANG Tlf. 480 43 118</p>
<p>ASKO HEDMARK AS</p> <p>Skansvegen 5 2383 BRUMUNDDAL Tlf. 62 34 74 00</p>	<p>RØROS HETTA</p> <p>Røros Metall AS Stamhusveien 11, 7374 RØROS Tlf. 72 40 94 00</p>	 <p>Industrivegen 63 5210 OS Tlf. 56 57 43 00</p>	

Under Lupen har fått tillatelse til å gjenbruke denne artikkelen, som sto på trykk i januarutgaven av Gatemagasinet Sorgenfri. Artikkelen er redaksjonelt bearbeidet.

Feriedronning for funksjonshemmede

TEKST OG FOTO: Trond Ola Tilseth

I 50 år har Oddny Lillevik (87) organisert feriereiser for barn og voksne med funksjonshemming. Dette vil hun fortsette med noen år til. Heldigvis. For frivillig innsats blir viktigere i takt med at kommunene blir fattigere.

På flyet som skal gå fra Værnes til Alicante sitter 185 passasjerer – barn og voksne med ulike former for funksjonsnedsettelse, og ledsagerne deres. Noen mangler språk. Andre er avhengig av rullestol. Felles for dem alle, er en sitrende forventning i magen.

Endelig er de på vei til Solgården ved den vesle landsbyen Villajoyosa på den spanske østkysten. Dette tilrettelagte feriesenteret har tatt imot gjester med spesielle behov helt siden 1972.

87 år gamle Oddny Lillevik har vært der flere ganger enn noen av de andre på flyet.

– Mange trodde at jeg ikke skulle være med denne gangen, men jeg vil være med «ungene» mine så lenge jeg klarer. De er livet mitt, sier Lillevik,

som sammen med andre pårørende i Indre Fosen kommune har opprettet foreningen Livsgleden.

Med kulepenn og linjal

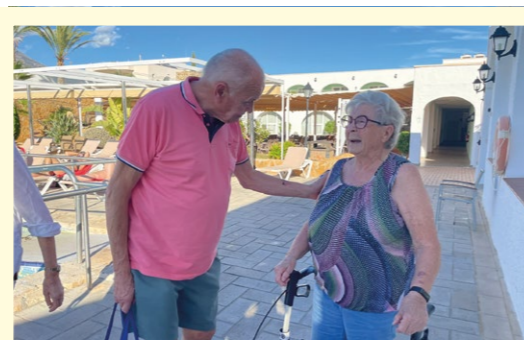
Lillevik er reiseleder for medlemmene av LUPE, Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende, som utgjør omtrent en tredjedel av passasjerene. Resten av reisefølget denne gangen kommer fra CP-foreningen, en interesseorganisasjon for pasienter med cerebral parese og deres pårørende, samt Trønderbrazz, et korps for barn og unge med funksjonsvariasjon.

Nå sitter Oddny ved et bord utenfor en av leilighetene på Solgården i Villajoyosa sammen med fylkesleder Magne Skjetne i LUPE, Roar Fiksdal og datteren Reidun, samt Annveig Tronstad, som har reist til Solgården sammen med sin funksjonshemmede datter, Eli Anne.

– Ære være deg, Oddny, sier Magne Skjetne.
– Jeg kjenner masse folk, men i mitt hode er du den eneste som greier å administrere en sånn gruppe med bare kulepenn, linjal og et papirark.

MOR OG DATTER: Eli Anne Tronstad og moren Annveig setter stor pris på tilrettelagt ferie i Spania. Annveig berømmer Oddny for hennes innsats for de funksjonshemmede.

MAGNE OG ODDNY: Ære vær deg for innsatsen din, sier Magne Skjetne, leder av LUPE Trøndelag og medlem i Sentralstyret.

DEDIKERT OG ENGASJERT: Rissværing Oddny Lillevik bruker all sin tid og energi på de funksjonshemmede.

Det startet med sønnen Bent

Det er et halvt århundre siden Oddny Lillevik og ektemannen første gang tok med seg sønnen Bent til Solgården i Villajoyosa.

– Jeg tror Bent var fire eller fem da vi begynte å reise hit, sier hun.

Sønnen ble født med utviklingshemning, og Solgården hadde nylig åpnet for drift under navnet AL Ferie- og helsesenter. Senteret var et resultat av arbeidet til Aksjonskomite for bygging av feriehjem for utviklingshemmede i Spania, som var blitt opprettet fem år tidligere.

– Jeg har til sammen hatt i alle fall over 40 reiser ned til Solgården, med Bent og andre barn og voksne med funksjonsnedsettelser, forklarer Lillevik.

I dag har hun vært på markedet med noen av brukerne og ledsagerne deres. Uken er spekket med aktiviteter som besøk på dyrehage, konserter, tur til Benidorm, rebusløp og minigolf. Slik har det alltid vært.

Men i år er noe veldig annerledes.

Jeg vil reise med «ungene» mine så lenge jeg klarer. De er livet mitt.

Sjeldnere på ferie

Bent er ikke med. Han døde i sommer, 55 år gammel. Men det var aldri aktuelt for henne å kutte ut reisene til Solgården etter at sønnen gikk bort.

– Jeg brenner for de funksjonshemmede, sier hun. Hun er fornøyd med samarbeidet med Solgården, men har én viktig ting å sette fingeren på:

– Solgården setter bare opp fly fra Trondheim om høsten eller våren annethvert år. Det synes jeg er rart når de har årlige charterfly fra både Bergen, Oslo og Kristiansand på høsten. Å reise via Oslo med rullestol og alt annet ekstrautstyr har vi prøvd én gang. Det ble en veldig stressende erfaring. Så nå er jeg på utkikk etter en annen samarbeidspartner, sier Lillevik.

– Vi vil jo på ferie neste høst også!

Trønderne har muligheten til å dra midt på sommeren, men det har de ikke så lyst til. Da blir det i overkant varmt på Costa Blanca, og dessuten er sommermånedene den tiden av året da det faktisk kan vanke finvær i Trøndelag.

– Det som er veldig viktig for meg, er at det også er tilrettelagt for rullestolbrukere. Hvis ikke de får bli med, så skal ingen av oss på tur.

– Unik kvinne

Lillevik nyter stor respekt blant gjestene på Solgården.

– Oddny er helt unik. Når det dukker opp problemer så er det hun som fikser dem. Jeg har aldri kjent noen som er så engasjert og gjør så mye for denne gruppen. Hun får med seg foreldre og foresatte, lager dansegallaer og andre arrangementer. Det at hun fortsetter med dette også etter at sønnen gikk bort, er veldig spesielt, sier Annveig Tronstad.

Bøygen for å komme seg på ferie er langt større for mennesker med ledsagerbehov enn det er for funksjonsfriske. Mens 80 prosent av Norges befolkning reiser på minst én ukes ferie hvert år, er de bare 60 prosent av personer med funksjonsvariasjoner som gjør det samme, ifølge en NOU (Norsk offentlig utredning) fra 2016. Det er ingen grunn til å tro at andelen har økt siden den gang.

Ferieturer prioriteres sist

Dessverre så er realiteten slik at dersom kommunen skal lykkes med å tilpasse helse- og velferdstjenester til de kommende årene, så er det ferie og fritid som prioriteres sist på tjenesteområdet, sier Kristina Holten.

SHOPPINGTUR: Inger Bakken og Erlend Skjervøy på shopping i Benidorm.

LUNSI I BENIDORM: Erlend Skjervøy med mor Inger og ledsager Kristina.

PÅ HANDLETUR: Erlend på shopping.

Hun har det siste året jobbet i Trondheim kommunes program for bærekraftige helse- og velferdstjenester. Kommunen står foran en stor omstilling på helse- og velferdsområdet. Tjenesteområdene skal være effektive og trygge. Samtidig blir det økonomiske handlingsrommet mindre.

– Heldigvis har Trondheim ekstremt mange gode og flinke frivillige og ideelle organisasjoner. Flere ildsjeler legger sjela si i å forme tilbud til beboerne og pårørende i bo- og aktivitetstilbudene, sier hun.

Holten er ledsager for Erlend Skjervøy (35). Han er på Solgården for andre gang, og har gledet seg til ferieturen i mange uker allerede. Vi blir med de to og Skjervøys mor, Inger Bakken, på dagens aktivitet: shopping i Benidorm.

Skjervøy forteller at turen til Spania er årets høydepunkt.

– Det er deilig å få sol og varme på kroppen, og så er det fint å være sammen med mange trivelige folk. Dessuten er det viktig å prøve andre typer mat, kjenne andre lukter og se andre ting, sier han.

Mor Inger Bakken er glad de har med seg ledsager i år.

– For to år siden var det bare meg og Erlend. Han blir jo litt lei av å ha med mora si på alt. Erlend pleier å si at «vi er som Fleksnes og Moder'n».

– Det er godt ment da, smiler sønnen, som har betalt ledsager Holtens utgifter til fly og losji av egen lomme.

Han slipper imidlertid å betale lønnsutgifter eller støttekontakt-timer.

EN FLOTT TUR: Erlend Skjervøy på tur i det grønne på Solgården med sin ledsager, Kristina.

Frivillig på ferie

Holten er nemlig ikke på jobb når hun nå er med Erlend Skjervøy og moren på tur. Hun har ferie og stiller som frivillig.

Ifølge Magne Skjetne i LUPE er det slik

kommuneansatte ofte må gjøre det for ikke å bryte arbeidsmiljøloven, interne regler i kommunen og bestemmelser i fagorganisasjonene. I flere kommuner er det forbud mot at ansatte skal følge brukere på overnattingsturer.

– Vårt område er sterkt preget av underbemanning. Noen av brukerne

har vedtak om at de skal ha både to og tre ansatte til å passe på seg, og da blir det mye overtids-jobbing. Av denne gruppa på 185 er det bare et par stykker som har ledsagere fra offentlig sektor, sier fylkesleder i Lupe Trøndelag, Magne Skjetne.

Han opplyser at det på denne turen er med ledsagere som har jobbet som vernepleiere eller helsefagarbeidere i boliger, og som nå er pensjonister.

– De har det i blodet og har kjent brukerne gjennom mange år.

Viktig med ferie

Hele morgenen har Erlend Skjervøy rullet rundt butikkreoler fulle av kosebamser, leketøy og rockeband-skjorter. Han er på jakt etter julegaver til onkelbarn, og noe til seg selv. Snart skal han, moren

FAR OG SØNN: Øyvind og Øystein Gullvåg på hattehandel i Benidorm.

og ledsageren sette seg ved en utendørsrestaurant.

– Jeg elsker å sitte og kikke på alle folkene som går forbi. Man må nyte livet her og nå, vet du. Men har du lagt merke til at all musikken de spiller i butikkene her er triste kjærlighetssanger? Det er jeg drittlei av. Jeg vil ha musikk med mer fart i. Det er da fredag for pokker, smiler Skjervøy.

Kristina Holten forklarer at muligheten til ferie har vært mye å si for brukergruppen og nettverket deres.

– Når de er på tur, får de en annen type sansestimulering, mestringsmuligheter og rom til å vokse på en annen arena enn hjemme. Pårørende forteller om økt livsglede og påfyll av energi. Det er for meg mer enn nok til å stille som frivillig, sier hun.

I en av butikkene i Benidorm treffer vi Øystein Gullvåg (39) og foreldrene Øyvind og Elin fra Trondheim.

– Jeg har vært her to ganger før. Det er hyggelig å treffe kjente her, og deilig med sol og varme, sier Øystein, mens faren prøver på ham en hatt.

Også foreldrene setter pris på å kunne reise på tilrettelagt ferie.

– Det er godt og avslappende.

Dessuten er det fint å møte folk i samme situasjon som oss selv, sier pappa Øyvind.

Stadig vanskeligere å dra på ferietur

I Trondheim er det i dag omtrent 850 utviklingshemmede som er helt avhengige av bistand fra kommunen – til alt fra å kunne komme seg rundt og

FERIE: Rissværing Reidun Fiksdal elsker å være på ferie på Solgården på Costa Blanca. – Det er så mange artige aktiviteter og fint å treffe så mye bra folk, sier hun

være med på ting til å få i seg maten selv – for å leve et normalt liv. Samtidig blir økonomien dårligere både her og de fleste andre norske kommuner.

Anders Midtsundstad er leder for Nasjonalt kvalitets- og kompetansenettverk for barn og unge med funksjonsnedsettelse. I flere år har han vært opptatt av funksjonshemmedes rett til ferie og fritid, og har blant annet deltatt i et forskningsprosjekt om temaet i samarbeid med VID vitenskapelige høyskole og Solgården.

– Konklusjonen vår er at det er vanskelig for de som har behov for ledsagere å komme seg på ferie. Vi ser også at en del kommuner reduserer ferietilbudet de tidligere har hatt. Under pandemien kunne de jo ikke ha slike reisetilbud, og etterpå har de ikke gjenetablert dem. Dette har vi fått bekreftet fra både brukerråd og ansatte i tjenester for funksjonshemmede i de kommunene vi har undersøkt, sier han.

På grunn av skrantende økonomi i norske kommuner, er derfor behovet for frivillige og interesseorganisasjoners innsats større enn noen gang. Oddny Lillevik bruker ikke bare tid og krefter, men har også donert egne midler til ledsagerstøtte til funksjonshemmede i Indre Fosen kommune.

Stiftelsen Solgårdens Venner forvalter også en ledsagerstøtte til personer med utviklingshemming og andre med tidlig ervervet nedsatt funksjonsevne. Denne kan søkes om åtte uker før avreise, og er kun for reiser til deres eget senter. I tillegg kan funksjonshemmede også søke støtte hos blant andre Bufdir, Norges Handikapforbund og Stiftelsen Sophies Minde.

NYTT OG SPENNENDE. Ferieturen til Trude Rogne gikk over all forventning. Moren Trine er glad for at tilbudet om tilrettelagt ferie eksisterer.

Fritidsreiser og ferie

Ifølge FNs menneskerettighetskonvensjon har alle mennesker rett til ferie. FN har også en egen konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD), som ble ratifisert av Norge i 2013. Her heter det at mennesker med funksjonsvariasjoner skal få delta på lik linje med andre i fritidsaktiviteter og idrettsaktiviteter.

Blir ikke sliten

Etter en uke tettepakket med aktiviteter skulle man tro at reiseleder Oddny Lillevik var sliten. Flyet til Værnes var dessuten en time forsinket, så hun kom seg ikke i seng i Rissa før i halv tre-tiden om natta. Men 87-åringen bedyrer at hun kjapt er klar til ny innsats for den delen av befolkningen hun bryr seg aller mest om.

– Så lenge hodet mitt fungerer sånn noenlunde, så skal jeg passe på dem jeg har ansvaret for. Dette er så artig at du aner ikke, og det er jo derfor jeg holder på.

Æresmedlemmet av LUPE kan opplyse om at hun i løpet av turen fikk ordnet en ny samarbeidspartner i Villajoyosa. Dermed kan de ta turen neste høst også.

– Jeg fikk napp hos Vistamar, som også holder til i Villajoyosa, med fem minutters avstand til sjøen og markedet. Så nå gleder vi oss til neste års ferietur.

TRIVES I SPANIA: Stein Gunnar Myran fra Hommelvik trives så godt i Spania at han kunne tenke seg å flytte hit.

RETURA Ditt lokale avfallselskap MIDT Havneveien 116, 7300 ORKANGER Tlf. 72 48 67 70	Elto Regnskap AS Storebotn 72C 5309 KLEPPESTØ Tlf. 56 15 61 68	F H pukk AS Sundsmoen 3855 TREUNGEN Tlf. 481 31 025	Bjørnstad Bygg AS Storgata 34 1890 RAKKESTAD Tlf. 69 22 32 00	STANGELAND Sandnesvegen 80 4051 SOLA Tlf. 51 44 40 00
Elvsveen Blikkenslagerverksted AS Storgata 155D 2390MOELV Tlf. 991 62 530	Lyseng Billakkering Norderhovsveien 23 3512 HØNEFOSS Tlf. 919 12 220	Narmo Betongsaging AS Dokken 12 2870 DOKKA Tlf. 922 20 926	DYNATEC Rakkestadv 1 1814 ASKIM Tlf. 69 83 80 10	NUFI Numedal Fiber 3620 LAMPELAND Tlf. 406 31 000
O. K. Andersen Byggautomasjon AS Fjellveien 18 1470 LØRENSKOG Tlf. 469 16 236	Eiksenteret Målselv Industriveien 37 9325 BARDUFOSS Tlf. 77 83 40 50	Agder Bolig AS Veverigata 12 4514 MANDAL Tlf. 907 39 455	SpareBank 1 Helgeland Jernbanegata 15 8622 MO I RANA Tlf. 75 11 90 00	Ortopedisenter as Gartnerv 10 2312 OTTESTAD Tlf. 62 57 39 00
Julius Grøtjorden Tur og Taxi Borgegrendvegen 272 3630 RØDBERG Tlf. 900 20 725	Terrengen AS Stamnan 7392 RENNEBU Tlf. 72 42 65 60	Vestlandstak as ALT I FLATE TAK OG MEMBRANER 6020 ÅLESUND Tlf. 70 11 29 10	Heis1 Tromsø AS Strandveien 90 9007 TROMSØ Tlf. 77 68 36 20	BRUMUNDDAL REGNSKAP Brugata 3 2380 BRUMUNDDAL Tlf. 62 34 79 60
Horten Industripark AS Nedrevei 8 3183 HORTEN Tlf. 33 03 53 80	Din Elektriker Toten AS Lenagata 114 2850 LENA Tlf. 61 16 53 50	Nøsteliten Linda Kvalvåg Karmøyvegen 237 4262 AVALDSNES Tlf. 476 16 990	EL Sikkerhet AS Havnegata 20 7800 NAMSOS Tlf. 74 27 15 44	ANONYM STØTTE
Per Try Maskinentreprenør AS Kleplandsveien 80 4640 SØGBERG Tlf. 38 05 39 07	Thune AS Maridalsveien 1 8530 BJERKVIK Tlf. 76 97 72 00	K. Kleven AS Kårhaugen 1 6522 FREI Tlf. 71 52 30 54	Haugen Kolonial AS Hovedgaten 39 4250 KØPERVIK Tlf. 977 34 007	Andøy Installasjon A/S Industrivegen 2 B 8480 ANDENES Tlf. 76 14 10 60
Mjøsa Varmepumpeservice AS Nygardsbakken 4 2827 HUNNDALEN Tlf. 915 81 880	Årnes Revisjon AS Seterstøvegen 4 2150 ÅRNES Tlf. 63 91 28 50	Simex Elektro AS Godesetdalen 24 4034 STAVANGER Tlf. 51 57 86 00	Skibnes Arkitekter AS Kongens gate 60 7012 TRONDHEIM Tlf. 73 51 58 30	Kulelagerhuset AS Teglverksveien 9 B 3413 LIER Tlf. 32 24 41 80
Stiftelsen Våler Bo og servicesenter Vålerturnet 1 2436 VÅLER I SOLØR Tlf. 908 24 512	E Aarhus AS Åslandvegen 7 3830 ULEFOSS Tlf. 995 17 966	Odda Taxi Almerket 40 5750 ODDA Tlf. 53 64 14 44	A.L. Høyer Nensetvegen 39 3736 SKIEN Tlf. 35 58 83 00	Takstkontoret Valdres AS Jernbanevegen 17A 2900 FAGERNES Tlf. 911 81 534
Innlandet Precut & Tastol AS Åsmarkvegen 840 2364 NÆROSET Tlf. 908 81 116	Osebakken Motorservice AS Kollskjeggvegen 1 3917 PORSGRUNN Tlf. 35 55 88 66	Advokatfirmaet Torstrup AS Niels Juels gate 50 4008 STAVANGER Tlf. 51 84 47 70	Slik at de får bedre levevilkår og livskvalitet. Vi støtter arbeidet i forhold til mennesker med psykisk utviklingshemming i kommunen.	
Tømrer Martin Langerud A/S Østsideveien 1040 3277 STEINSHOLT Tlf. 917 23 993	Lysgård Tak og Fasade AS Åserudgata 1 3057 SOLBERGELVA Tlf. 958 89 013	Sola Hundesenter AS Tanangervegen 213 4056 TANANGER Tlf. 926 21 675	 Hvaler kommune hvaler.kommune.no	 Hole kommune hole.kommune.no
 SG Armaturen AS Skytterheia 25 4790 LILLESAND Tlf. 37 50 03 00	 ASK ELEKTRO Tangengata 12 3300 HOKKSUND Tlf. 32 75 50 80	 FOLLO TAXI Ring 06485 Kveldroveien 17 1407 VINTERBRO		

 ØkoRåd Gudbrandsdal Fron Regnskapskontor SA Strandgata 33B, 2640 VINSTRA Tlf. 61 29 52 70	Fiskå Mølle Løten AS Mølleveien 1 2340 LØTEN Tlf. 62 50 89 89	Walcon AS Ole Aaserudgata 1 6900 FLORØ Tlf. 917 20 346	AS Elektro Skeivegen 49 6650 SURNADAL Tlf. 71 66 23 52
 SAFEROAD Trygghet hele veien! saferoad.no post@saferoad.no	Bilberging Innlandet AS Rudsvegen 18 2360 RUDSHØGDA Tlf. 02816 • Mobil 915 78 685	Wiggo's Mat AS Raufossvegen 223 2827 HUNNDALEN Tlf. 61 17 36 80	Foldal Stempel AS Follestaddal 1042 6156 ØRSTA Tlf. 70 06 55 00
Byggtakt Øst Skifervegen 4 2322 RIDABU Tlf. 928 02 590	Hovden & Vatne Statsautoriserte Revisorar AS Øyane 11 6770 NORDFJORDEID Tlf. 70 04 59 00	Svanholm Glass AS Tungavegen 36 7047 TRONDHEIM Tlf. 905 63 508	Umas AS Kometvegen 4 7652 VERDAL Tlf. 901 07 650
Gumpen Motor Kristiansand Skibåsen 1 4636 KRISTIANSAND S Tlf. 24 03 47 30	Installasjonsservice AS Dalstuvegen 9 2340 LØTEN Tlf. 62 54 73 00	Heimdal Bolig AS Vestre Roten 69 7072 HEIMDAL Tlf. 907 72 788	
Fosse Maskin og Transport AS Elvegata 60 6893 VIK I SOGN Tlf. 975 02 809	Gauksås Gulvstøp AS Nedregata 5A 2640 VINSTRA Tlf. 907 43 039	Fjellvang Transport AS Skrautvålsvegen 971 2943 ROGNE Tlf. 900 35 440	
Venabu Fjellhotell og Hytter Rondeveien 860 2632 VENABYGD Tlf. 61 29 32 00	Tunet Elverum AS Storgata 17 2408 ELVERUM Tlf. 62 43 20 90	Trappemakeren AS Begnavegen 232 2937 BEGNA Tlf. 906 40 830	
 TRIPPEL MOTOR ATV - HENGERE - DELER - VERKSTED SNØSCOOTER - VANNSCOOTER Kirkeveien 43, LYNGDAL www.trippelmotor.no 383 46 200	ViroSafe Norge AS Torggata 3 2317 HAMAR Tlf. 934 09 300	Kontor Kompaniet AS Auglendsmyrå 11 4016 STAVANGER Tlf. 400 05 151	
Norspray AS Maskinveien 10 4033 STAVANGER Tlf. 51 22 07 00	Lise Stenhaug Transport AS Bergeveien 37 2560 ALVDAL Tlf. 957 77 068	Bergs Begravelsesbyrå Storgata 51 8006 BODØ Tlf. 75 50 66 50	
 FARGERIKE C Kristoffersen Fargehandel AS Trimveien 41, 3188 HORTEN Tlf. 33 08 31 00	 YTRE NAMDAL VEKST Omkjøringsv. 15 7900 RØRVIK Tlf. 74 39 13 77	 RANA GRUBER Mjølansveien 29 Gullmedvik 8601 MO I RANA Tlf. 75 13 73 00	 TOFTE HALD ADVOKATFIRMA Torvet 3 4836 ARENDAL Tlf. 38 17 70 00
Advokatfirmaet Halvorsen & Co Storgata 36, 2000 LILLESTRØM Tlf. 64 84 00 20	 ELVERUM elektro Din lokale elektriker post@elverumelektro 090 07 90 90	 KARLSEN FARGEHANDEL AS Gausdal FARGERIKE Karlsen Tlf 61 22 68 00 - www.fargerike.no	

STEMNINGSFULLT: Julestemningen beundres av Borghild Bromstad og Kristina Holten.

IMPONERT: Svein Gunnar Myran med ledsager, Anne Karin Henning. Begge ble fascinert over den eldre bygningsmassen fra den heftige gruvedriftstiden på Røros.

MATGLEDE: Lone Andersen og Sigmund nyter julematen.

LUPE Trøndelag:

Et førjulseventyr i Røros

TEKST: Kristina Holten

LUPE Trøndelag arrangerte en uforglemmelig helg i den sjarmerende bergstaden Røros.

Byen, som er kjent for sin unike trearkitektur og rike gruvehistorie, var som hentet rett ut av et julekort med snødekte tak og julelys som skinte opp de brosteinsbelagte gatene.

For deltakerne ble den siste helgen i november fylt med sosiale sammenkomster og aktiviteter. Førjulseventyret startet på Røros hotell sin restaurant; der lokale råvarer ble til upåklagelige smaksopplevelser.

Kvelden gikk forbi og på lørdags morgen kunne man våkne til duften av frisk fjellluft og nydelig frokostbuffet! Etter en deilig frokost var det ulike aktiviteter å velge mellom. Man kunne vekke konkurranseinstinktet i bowlinghallen, omvisning på Rørosmuseum, kinofilm på hotellet, eller ta en dukkert i hotellets basseng.

Juletur til Røros er kanskje ikke komplett uten julehandel? Man kunne la seg friste av både store og små butikker som bugnet av julepynt, lokale delikatesser og nisser. Julehandelen endte på beste vis; med lue,

pledd og rosa kinn kunne man nyte en vellfortjent kakao med et gledelig sinn.

Da skumringen falt på, kom nære og kjære for å oppleve Røros' juleatmosfære med grantenninga ingen kunne besvære. Og med en ekspedisjon gjennom Pippi Langstrømpes kjente gate, begynte LUPEs julehelg å minne om et eventyr som på Freias sjokoladeplate.

Lørdagskvelden kulminerte i julebord på hotellet. Alle med finstasen på og klar for nydelig julemat, var alle samlet for en magisk kveld med mye prat. Utlodning og taler fulgte med desserten; da alle var mette, var man klar for å fortsette festen.

Julehelgen i Røros brakte julestemning i sinnet, og samtlige kunne reise hjem med eventyrlige øyeblikk i minnet.

FOTO: Privat

Vil du være med til Fjellheim leirskole?

Etter svært gode tilbakemeldinger fra de siste to årene med tilrettelagte ferieopphold på Fjellheimen leirskole i Engerdal, har LUPE Trøndelag også i år reservert plasser i ukene 27-28-32 og 34 (denne siste uken er allerede fulltegnet).

Dette ferieoppholdet byr på en rekke tilrettelagte aktiviteter, fra garnfiske og båtturer til seterdrift med slåtton og hesjing og toppturer. Her er det noe for alle! Matserveringen er kjent for å være enestående, og tilpasset hver deltaker.

LUPE dekker tilskudd etter vedtak i de enkelte fylkeslagene. For nærmere informasjon om dette, kan du kontakte ditt fylkeslag. Kontaktinformasjon til alle fylkeslagene finner du på side 23 i denne utgaven.

Detaljert informasjon får dere ved å kontakte: post.trondelag@lupeorg.no eller styreleder for LUPE Trøndelag, Magne Skjetne på tlf. 992 44 720.

MOTIVERT: Alle deltagerne gledet seg til å lære mer om teaterteknikker.

LUPE Vanylven: Kreativt og inspirerende

TEKST: Jan Svein Hammer FOTO: PRIVAT

I samarbeid med Teaterkompaniet Grep bød lokallaget på et inspirerende teaterkurs på Fiskå Aktivitetssenter.

Kurset, som ble gjennomført som et Funkiskurs den 25. januar i år, samlet 13 deltakere. Alle fikk muligheten til å utforske ulike teaterteknikker. Med parykker, kostymer og en humoristisk setting var det mye moro og kreativt spill i løpet av kurset.

Marianne Løseth fra Teaterkompaniet Grep, kjent for sin karakter "Ulla Krulle", ledet kurset og delte sine erfaringer og ferdigheter med deltakerne.

Les mer om Ulla Krulle her: [Les mer her: https://www.facebook.com/ullakrulle](https://www.facebook.com/ullakrulle)

Alle har rett til å bli hørt!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør for barn og voksne med store og sammensatte funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

- JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.
- Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.
- JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).
- Foreningen JAG er en ideell interessepolitisk forening som har som formål å sikre alles rett til å velge Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA)
- JAG har stor kompetanse om BPA for personer med behov for assistert arbeidsledelse.

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

JAG
er som du.

JAG Assistanse AS | Telefon: 962 09 666 | www.jagassistanse.no | Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

Solgården sommer 2025
Solgarden.no • 24 14 66 60

Følg oss på

Stiftelsen Radarveien

Dagsenter Bolig Avlastning

Et godt sted å være

Radarveien 100, 1152 OSLO - Tlf. 23 38 34 00 - www.radarveien.no

Landsbyveien 34
3158 ANDEBU
Tlf. 33 44 41 00

Malermester

TOM BEVING A/S

Tlf. 23 30 00 20

FYSIKALSKE HJELPEMIDLER FOR BARN, UNGDOM OG VOKSNE

Vi leverer til fysioterapeuter,
klinikker, institusjoner og
privatpersoner
i hele landet!

Nå med
instruksjonsvideoer
på helt ny nettside!

www.bamseprodukter.no

En meningsfylt hverdag – akkurat som Ola

Ønsker du en meningsfylt hverdag, eller har du en nær deg som fortjener et liv fullt av mening og fellesskap? Husker du Ola fra filmen «Ola - en helt vanlig uvanlig fyr»?

Han bor i Camphill-landsbyen Vidaråsen, og det finnes flere slike bofellesskap rundt om i landet der det er plass til flere.

I Camphill-landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård finner mennesker med utviklingshemming sitt hjem. Det er et sted hvor hver dag byr på samhold, mestring og ekte opplevelser.

Her lever beboerne side om side med medarbeidere i små, varme fellesskap. De får ta del i meningsfullt arbeid som passer deres evner og interesser – om det så er på gården, i gartneriet, på kjøkkenet eller i verkstedet.

Hverdagsaktivitetene gir både mestring og glede, og skaper et miljø der alle bidrar og vokser sammen. Fra feiring av høytider til konserter og utflukter i naturen – landsbylivet har noe for alle!

Kjenner du noen som du tenker ville trives her? Vi inviterer deg til å oppleve landsbylivet på nært hold – kom og se hvordan vi bor, jobber og lever som en stor familie.

Ta kontakt for en uforpliktende omvisning og finn ut om dette kan være det rette hjemmet for din venn/bruker/familie – eller kanskje deg selv?

Velkommen til Camphill-landsbyene, der fellesskap og mening møtes!

Kontakt oss på tlf. 73 97 84 60 eller send epost til sekretariat@camphill.no

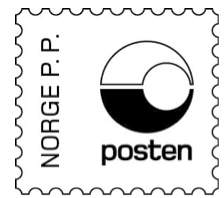
Camphill
NORGE
www.camphill.no

Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende - LUPE		Adresse	Telefon	E-post
Hovedkontor		Hans Nielsen Hauges gate 44b 0481 Oslo	948 89 241	post@lupeorg.no
Kontakt-telefon likepersonsarbeid				
Redaktør Under Lupen	Lily Kalvø		917 95 050	redaktor@lupeorg.no
Sentralstyret				
Leder	Hege Lalid	Søreveien 3 4154 Austre Åmøy	413 32 010	hege.lalid@lupeorg.no
Nestleder	Jan Svein Hammer	Rimstaddalen 121 6711 Bryggja	400 69 422	jan.svein.hammer@lupeorg.no
Sekretær	Ann Jorid Strømholt	Aasmund Vinjes gate 7A 4517 Mandal	915 99 839	post@lupeorg.no
Kassierer	Yngvar Bjarne Hurlen	Fallanveien 30A 0495 Oslo	476 14 769	yngvar.hurlen@lupeorg.no
Styremedlem	Magne E. Skjetne	Amundsdalveien 840 7036 Trondheim	992 44 720	magne.eilif.skjetne@lupeorg.no
1. vara-representant	Linda Djuve	Korallveien 18 4318 Sandnes	986 36 648	linda.djuve@lupeorg.no
2. vara-representant	Kristine Augland Fossheim		993 20 520	kaf@lupeorg.no
3. vara-representant	Synnøve Tisland	Auklandsveien 12 4534 Marnardal	924 19 625	synnove.tisland@lupeorg.no
Fylkeslag				
Agder	Leder Synnøve Tisland	Auklandsveien 12 4534 Marnardal	924 19 625	post.agder@lupeorg.no
Oslo Viken	Leder Trine Merethe Buer	Akebakkeskogen 15 0490 Oslo	976 56 210	post.ov@lupeorg.no
Innlandet	Kontakt Sentralstyret	Hans Nielsen Hauges gate 44b 0481 Oslo	948 89 241	post@lupeorg.no
Telemark	Leder Torodd Meyer	Bekkehusvegen 4 3676 Notodden	918 82 964	post.telemark@lupeorg.no
Rogaland	Leder Beathe Hebnes	Hundvågveien 45 4085 Stavanger	974 14 176	post.rogaland@lupeorg.no
Vestland	Leder Jostein Søreide	Saksarrinden 62 5253 Sandsli	995 39 430	jostein.soreide@fellesforbundet.org
Møre og Romsdal	Leder Jan Svein Hammer	Rimstaddalen 121 6711 Bryggja	400 69 422	jan.svein.hammer@lupeorg.no
Trøndelag	Leder Magne E. Skjetne	Amundsdalveien 840 7036 Trondheim	992 44 720	post.trondelag@lupeorg.no
Nord-Norge	Leder Hugo Laksmark	Bondjordsvingen 9 9307 Finnsnes	934 43 568	bunnjord@gmail.com
Vestfold	Leder Anne-Britt Forbord	Lågendalsveien 2571 3282 Kvelde	938 36 135	post.vestfold@lupeorg.no
Lokallag				
Vanylven	Leder Jan Svein Hammer	Rimstaddalen 121 6711 Bryggja	400 69 422	jan.svein.hammer@lupeorg.no

RETUR:
LUPE
Hans Nielsen Haugesgt. 44 B
0481 OSLO

Bli medlem i LUPE!

LUPE arbeider for full likestilling i samfunnet. Støtt arbeidet med å sikre utviklingshemmede rettigheter som gir dem gode og trygge bo-, arbeids- og aktivitets- og utdanningsmuligheter.

Meld deg inn i LUPE. Årskontingenten er kun kr. 200,-. Slik gjør du det:

Via nettsiden vår:
<https://www.lupeorg.no>

På e-post eller telefon:
post@lupeorg.no | Tlf. 948 89 241

Landsforbundet for
Utviklingshemmede og Pårørende

Vil du komme i kontakt med oss?

E-post: post@lupeorg.no | LUPEs kontaktelefon: 948 89 241